

Den boiotiske forbundsstat: πόλεις og κοινόν

Av Peder Flemestad

1. Innledende bemerkninger:

1.1. Innledning:

I tillegg til den bedre kjente πόλις fantes det også andre politiske strukturer i den antikke greske verden. En av disse strukturene var den greske forbundsstat, κοινόν, et fellesskap av byer, som regel utsprunget av gamle klan- og stammesamfunn, ἔθνη. Medlemskapet var enten som i det tidlige boiotiske forbund betinget av etnisk samhörighet med det gjeldende ἔθνος, eller som i det senere aitolske forbund et løsere konsept, som var et effektivt redskap til ekspansjon av territorialgrenser og konsolidering av regional maktpolitikk.

Disse greske κοινά har de siste årtier vært gjenstand for grundige studier både enkeltvis og som politisk fenomen, men det er like fullt stadig meget omdiskutert, hvordan de skal forstås i en statsrettslig forstand. Diskusjonen har i hovedsak dreiet seg om, hvorvidt de greske κοινά var forbundsstater, eller om de derimot var konføderasjoner. Mot disse to synspunkter har man derutover hevdet, at de skal forstås som en enhet av avhengige kommunale størrelser, underlagt en sentral statlig myndighet.

Uoverensstemmelsen i forståelsen av de antikke κοινά er ikke kun betinget av den moderne forståelsen av forbundsstaten. Også selve begrepet føderalisme er meget flertydig i moderne forstand og en nyere undersøkelse oppregner ikke mindre enn 326 forskjellige typer føderalisme.¹ Forvirringen forsterkes også ved mangfoldigheten av betegnelser på gresk for et forbund av stater og at de enkelte betegnelser derutover forstås på mangfoldig vis. Det har følgelig vært meget vanskelig å komme til enighet om, hvorvidt de greske κοινά kan forstås som forbundsstater.

I møte med denne begrepsmessige forvirringen vil denne artikkelen søke en avklaring på det politiske innholdet i de greske betegnelsene for forbundsstater og en stringent definisjon av forbundsstatens vesen. Etterfølgende vil den greske forbunds-

---

1. Stewart (1982).

stat, som den er overlevert i kildene, underkastes en undersøkelse i relasjon til denne definisjonen.

1.2. Preliminære overveielser:

Denne artikkelen vil beskjeftige seg med betegnelsene for forbundsstater. Andre typer forbund, som amphiktionier, religiøse og kultiske fellesskap, og symmachier, militære allianser, behandles ikke nærmere. Utover dette er forståelsen av den greske bystat, *πόλις*, og dens forhold til den greske "stammestat", *ἔθνος*, vesentlig.

Artikkelens omfang tillater desverre ikke en diakron gjennomgang av hvert enkelt forbunds historie, hverken deres opphav eller utvikling. Den vil derfor kun beskjeftige seg inngående med det boiotiske *κοινόν* og underkaste dette en empirisk undersøkelse for å klarlegge om det finnes belegg i det overleverte kildematerialet til å definere den som en forbundsstat.

Det er derfor nødvendig å søke normative kriterier for den moderne forbundsstaten og deretter å klarlegge den greske terminologi. Diskusjonen av det greske begrepsapparatet innledes med en kort oversikt over hovedlinjene i den tidligere forskningen i de greske *κοινά*. Et avsnitt vil derutover ta opp synet på forbundsstaten som en enhetsstat. Etterfølgende vil de postulerte normative kriteriene, delvis med utgangspunkt i kritikken av de greske *κοινά*, appliseres på kildene.

Materialet er således av en todelt natur, dels moderne verker vedrørende politisk teori og internasjonal rett, dels antikke kilder til de enkelte forbunds karakteristika og styreformer. Av antikke kilder benyttes dels litterære kilder, hovedsaklig greske historikere, dels epigrafisk materiale i form av dekreter og vedtak. Av disse to vil innskriftene foretrekkes og brukes hyppigst, da de i kraft av å være direkte levn vil anses for å være mer pålitelige vitnesbyrd.

Kildenes natur, især det epigrafiske materialets sporadiske overlevering, vanskeliggjør å definitivt vise til belegg for alle postulerte kriterier til alle tider. På tross av at politiske strukturer og systemer har en utvikling og enkelte kriterier snart vil være til stede, snart ikke, vil vi formode en viss grad av kontinuitet i disse. Dette gjør, i kombinasjon med de overleverte kildenes karakter, undersøkelsen problematisk, men, da hensikten er å vise til et mulig antikt fenomen i motsetning til et moderne, er det tilstrekkelig, i denne sammenheng, å se den antikke periode som en synkron helhet.

I gjengivelsen av innskrifter benyttes Leiden-konvensjonene. Aksentueringen følger generelt de attiske aksentreglene, da disse i overvejende grad antas å stemme overens med de boitiske.² Dog gjør problemer knyttet til skrifttypen det umulig å aksentuere de korte vokalene ϵ og o med en cirkumfleks. Her vil det etterstrebtes å gjengi innskriftenes grafemer så nøyaktig som mulig, hvilket bevirker e.g. $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota$ for $\alpha\upsilon\tau\hat{\omega}\iota$.³ Sjeldent vil aksenten mangle helt, men den er da anført i en fotnote. I innskrifter skrives *iota adscriptum*.

Latiniserte transkripsjoner av greske navn unngås generelt, for eksempel transkriberes $\chi\alpha\iota\rho\omega\nu\epsilon\acute{\iota}\alpha$ følgelig Khaironeia. Dette gjennomføres dog ikke helt konsekvent, for eksempel med hensyn til navnet Thukydid.

2. Typologisk del:

2.1. Den moderne definisjonen av en forbundsstat:

Før vi kan søke en formell definisjon av forbundsstaten, er det først nødvendig å gjøre kortfattet rede for selve statsbegrepet. Den politiske teoretikeren og juristen Starke hevder, med mange andre, at en presis definisjon av begrepet stat ikke er mulig, men at statens vesentlige kjennetegn fremgår av “The Montevideo Convention of 1933 on the Rights and Duties of States”:

*“The State as a person of international law should possess the following qualifications: (a) a permanent population; (b) a defined territory; (c) a Government; and (d) a capacity to enter into relations with other States.”*⁴

Denne karakteristikken er ikke fyllestgjørende og kan problematiseres ytterligere,⁵ men den er tilstrekkelig i nærværende studie. I den følgende definisjonen av forbundsstaten vil disse fire kriterier appliseres på forbundsstaten i kontrast med konføderasjonen.

---

2. Probert (2006) 73.

3. Det er i dette konkrete tilfellet jo også usikkert om endelsen $-\omicron\iota$ skal fortolkes som en dativ (i.e. $\alpha\upsilon\tau\hat{\omega}\iota$) eller en *locativus pro dativo* (i.e. $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota$) på boiotisk: Vottéro (1995).

4. Starke (1984) 91.

5. Hansen (1998) 35f.

Innenfor moderne politisk teori har det vært flere forsøk på å definere forbundsstatens vesen nærmere. Crawford krever fem kriterier oppfylt for at en politisk størrelse skal kunne kalles en forbundsstat:

- i. En maktfordeling mellom en sentral og en regional myndighet.
- ii. En viss grad av uavhengighet mellom disse.
- iii. Begge myndigheter utøver sin makt direkte på befolkningen.
- iv. Tilstedeværelsen av midler til å bevare den forfatningsmessige tvedeling av makten.

Disse fire første kriteriene utgjør en relativt løs definisjon, overtatt fra Bernier.⁶ Definisjonen er også mangelfull, ettersom disse kriteriene ikke tar høyde for problemene knyttet til indre og ytre suverenitet, og i hvilken grad medlemsstatene har innflytelse på utenrikspolitiske forhold. Crawford tilføyer derfor et femte kriterium:

- v. Den sentrale myndighet må inneha full kompetanse vedrørende utenrikspolitikk og en uavhengig myndighet i enkelte aspekter knyttet til enkeltstatenes indre anliggender.⁷

En forbundsstat er følgelig et forbund av delstater, som er stater, men altså ikke uavhengige stater. Borgerne har et dobbelt borgerskap i både en forbundsstat og en delstat. Disse delstatene er, i tillegg til deres egne forfatninger, bundet av en felles forfatning som innskrenker medlemsstatenes råderett og gir en overordnet statskonstruksjon myndighet til å lovgi borgerne direkte gjennom egne føderale organer og forplikte disse borgerne til de avtaler denne måtte inngå med fremmede stater.

Kriteriet om den føderale myndighets monopol i utenrikspolitiske spørsmål må likefullt sies å være av usikker karakter. Enkeltmedlemmer av forbundsstater kunne av og til inngå avtaler og traktater med andre stater, avhengig av den enkelte forbundsstats karakteristika.⁸ Som eksempel på dette kan man, blandt flere unntak i nyere tid, nevne

---

6. Bernier (1973) 5.

7. Crawford (1979) 292.

8. Hansen (1998) 46-47; 167, n.193.

at to stater i det daværende Sovjetunionen, Hviterussland og Ukraina, var selvstendige medlemmer av FN.⁹ Dette forhold forandrer dog ikke det overordnede bildet og forståelsen av forbundsstaten. Disse forhold innebærer følgelig, at også EU strengt talt bør forstås som en forbundsstat, men med omvendt fortegn. Delstatene er uavhengige i utenrikspolitiske spørsmål, men den sentrale myndighet har utstrakt innflytelse over innbyggere i disse gjennom EU-direktiver.

Konføderasjonen består derimot av fullt ut uavhengige stater, bundet sammen i et forbund for å sikre deres indre og ytre uavhengighet ved en traktat. Konføderasjonen er utstyrt med egne politiske institusjoner og organer, som har en begrenset makt over medlemsstatene, men ikke over disses borgere.¹⁰ Den anses dog ikke for å være en stat i internasjonal lovgivning, da medlemsstatene forstås som adskilte, selvstendige, internasjonale personer.¹¹ Disse *kan* derfor føre en fullt ut selvstendig og uavhengig utenrikspolitikk. Dette betyr at konføderasjonen, i motsetning til forbundsstaten, ikke kan sies å oppfylle Montevideo-konvensjonens kriterium *d)* og kun delvist dens kriterium *c)*.

Konføderasjonen er altså et statsforbund med visse felles politiske institusjoner, men det finnes også statsforbund, som er allianser mellom selvstendige stater uten felles institusjoner. Dette er tilfellet med for eksempel det såkalte SNG,¹² dannet etter Sovjetunionens oppløsning i 1991. SNG er først og fremst en ramme for bilaterale kontakter mellom regjeringssjefene i de enkelte stater.

At konføderasjonen ikke har noen myndighet over medlemstatenes borgere, har den nødvendige konsekvens, at borgeren ikke har borgerstatus i konføderasjonen, men kun i den enkelte medlemsstaten. Forbundsstatens borgere har på den annen side to borgerskap i kraft av den direkte forbindelsen mellom borgeren og den sentrale myndighet. Forbundsstaten oppfylder altså kriterium *a)*, men det gjør ikke konføderasjonen. Hvis sistnevnte ikke har noen regjering eller befolkning, har den nødvendigvis heller ikke noe definert statsrettslig territorium i henhold til kriterium *b)*, men er kun en samling av slike territorier.

---

9. Oppenheim (1992) 250 f. (m.n.7).

10. Oppenheim (1992) 246-248.

11. Starke (1984) 109 (sml. 96).

12. *i.e. Sodruzjestvo Nezavisimyh Gosudarstv*: Fellesskapet av Uavhengige Stater.

Forbundsstaten adskiller seg altså fra konføderasjonen i tre vesentlige henseender:

- (1) Forbundsstaten har en todelt maktadministrasjon, hvor begge myndigheter utøver sin makt direkte på befolkningen. Konføderasjonen har derimot kun begrenset myndighet i forhold til sine medlemmer og har ingen direkte makt over befolkningen i den enkelte stat, men virker kun gjennom medlemsstatens egen administrasjon.
- (2) I forbundsstaten har borgeren et dobbelt borgerskap, både i den enkelte stat og i forbundet. I konføderasjonen er borgeren borger i den enkelte stat, og det er denne staten, som er medlem av et forbund.

Til disse to bør man, med ovennevnte forbehold, tilføye det tredje:

- (3) Forbundsstaten forstås som en selvstendig person i internasjonal lovgivning og er derfor én stat, men bestående av delstater. Konføderasjonen forstås som en gruppe uavhengige personer og er følgelig ingen stat, men består av flere stater.

Det fremgår av dette, at problemet med å definere en forbundsstat i særlig grad er knyttet til de respektive myndigheters suverenitet. Det er derfor nødvendig å finne belegg for dels det føderale borgerskapet, dels det føderale maktapparats innflytelse på det regionale borgerskapet.

2.2. Forståelsen av de antikke κοινά:

For bedre å forstå problematikken knyttet til forbundene og betegnelser for disse følger en kortfattet oversikt over de viktigste eksponentene og deres holdninger.¹³

Utgangspunktet for den moderne forskningen i de greske forbundsstater er E. Freeman's toneangivende verk *History of Federal Government in Greece and Italy*. Freeman definerte "federal government" meget bredt, og hevdet, at en statlig sammenslutning

---

13. Det har desverre ikke vært mulig å benytte enkelte sentrale verker, herunder særlig Daverio Rocchi (1993); Federazioni (1994); Buraselis, Zoumboulakis (edd.) (2003).

var føderal, hvis unionen var tettere enn en allianse, og hvis det enkelte medlems uavhengighet var større enn rent kommunal.¹⁴

Vesentlig var også E. Szanto, som med begrepet “bundesstaatliche Sympolitie”, hevdet at det var den dobbelte borgerrett, altså det faktum, at man var borger både av forbundet og av den enkelte medlemsstat, som var forbundsstatens avgjørende kjennetegn.¹⁵

Denne oppfattelsen av det greske *κοινόν* vant hevd gjennom arbeidet til H. Swoboda og G. Busolt. Forbundsstatens todelte vesen ble presisert av dem til også å omfatte statsmaktens todelte natur, hvor man hadde både en føderal og en lokal maktinstans.¹⁶ Swoboda hevdet videre, at de greske forbundsstater, var forbundsstater i en moderne (i.e. hans egen samtid) forstand. Dette ble bekreftet nettopp av den dobbelte borgerrett: borgeren i den enkelte medlemstat ble automatisk borger av forbundet¹⁷ på samme måte som i Tyskland. Et annet fellestrekk var ifølge Swoboda, at medlemsstater på samme måte som i Tyskland kun kunne bryte ut av forbundet med den sentrale forbundsmaktens velsignelse.¹⁸

En slik forståelse av de greske *κοινά* ble imidlertid motsagt av H. Schäfer. Han mente at man ikke kunne skille forbundsstaten fra et *symmachia*, og at de greske *κοινά* følgelig skulle forstås som dette.¹⁹

Dette argumenterte etterfølgende J.A.O. Larsen mot i en rekke skrifter, men hans arbeide kulminerte i utgivelsen av verket *Greek Federal States*, hvor han blant annet gjorde gjeldende, at den vertikale maktdeling i de greske forbundsstater nødvendig-gjorde, at de var forbundsstater på lik linje med de moderne. Han definerte forbundsstaten som: “a state in which there is a local citizenship in the smaller communities as well as a joint or federal citizenship and in which the citizens are under the jurisdiction both of federal and local authorities”.²⁰ Larsen fremhever altså igjen både det dobbelte borgerskapet og den todelte maktadministrasjonen i forståelsen av de greske *κοινά*.

---

14. Freeman (1893) 1.

15. Szanto (1892) 104 ff.

16. Busolt-Swoboda (1926) 1313.

17. Swoboda (1914) 9.

18. Swoboda (1914) 16.

19. Schäfer (1932) 90.

20. Larsen (1968) xv.

A. Giovannini delte ikke denne oppfattelsen, han gjenopptok Szanto's begrep om "bundesstaatliche Sympolitie", og hevdet, at dette var uttrykk ikke for en forbundsstat, men en stammestat, forstått som en enhetsstat. Denne bestod, i likhet med Athen eller Sparta, av avhengige kommunale størrelser, underlagt en sentral politisk myndighet. De individuelle medlemmer hadde altså samme politiske status som de attiske demer, og de greske *κοινά* kunne følgelig ikke forstås som forbundsstater i en moderne forstand.²¹ Utover dette hadde de også fellestrekk med den makedonske stat, som heller ikke var en forbundsstat.²²

F. Walbank argumenterte mot dette synet og påviste, at denne sammenligningen var grunnløs. De enkelte medlemsstatene besatt, i følge ham, "real sovereignty".²³ Giovanninis standpunkt og Walbanks kritikk av dette vil behandles mere inngående nedenfor.

H. Beck foretrakk å ikke ta stilling til de greske *κοινά* i forhold til det moderne skillet mellom "Staatenbund" og "Bundesstaat" og hevder, at kontroversen til en viss grad avspeiler, at det engelske begrepet "federal" brukes meget bredt²⁴ og at grensene også i tysk språkbruk er flytende i forhold til dette begrepsparet. Han bruker derfor ganske enkelt samme begrep som grekerne selv, *κοινόν*, skjønt han også selv kaller dem "Bundesstaaten."

Det faktum, at grekerne ikke hadde noen presis betegnelse for en forbundsstat, ledet S.E. Finer til ett nytt angrep på denne oppfattelsen av de greske *κοινά*. Han hevdet, at de var konføderasjoner, og søkte å motbevise, at grekerne "oppfant" føderalismen. Hovedpunktet i hans begrunnelse for dette var, at den sentrale myndighet kun representerte medlemsstatenes regjeringer, som i en konføderasjon, og at de altså ikke hadde beføyelser til å utøve sin makt direkte over medlemsstatenes enkelte innbyggere.²⁵

---

21. Giovannini (1971) 83 ff.

22. Giovannini (1971) 76 ff.

23. Walbank (1976-77) 49.

24. Beck (1997) 18-19.

25. Finer (1997) 377 ff.

P. Siewert griper problemet an på en annen måte.²⁶ Han klandrer også språket for mangelen på klare definisjoner, men ikke statene selv. Han oppstiller det, han kaller det føderalistiske prinsipp, og skiller innenfor dette mellom to typer føderalisme. Det ene er folkerettslig føderalisme, som innbefatter statsforbund. Det andre er statsrettslig føderalisme, som innbefatter forbundsstater. For Siewert består forskjellen mellom disse to typer føderalisme i et dobbelt borgerskap og en felles statsmakt.

Giovannini har i et nylig publisert verk gjenopptatt sin kritikk av forbundsstaten,²⁷ men tilføyer intet nevneverdig.

Vi vil nå vende oss mot en nærmere undersøkelse av det greske begrepsapparatet, før det undersøkes, om grekerne kun “oppfant” konføderalisme - “in a fit of absence of mind” –²⁸ om de greske *κοινά* egentlig var enhetsstater, eller om de var forbundsstater.

2.3. Begrepet *κοινόν* og betegnelser for forbund:

I et forsøk på å redegjøre for de forskjellige typer sammenslutninger av stater i det antikke Hellas er det i denne sammenheng viktig å sette et klart skille mellom to typer sammenslutninger: de politiske og de religiøse. De religiøse sammenslutninger er nemlig, på tross av den politiske makt, de kunne ha, ikke å regne for politiske i en statsrettslig forstand.

Aller først er det dog nødvendig å gjøre kortfattet rede for *symmachiet* og *amphiktioniet*. Det greske ordet *συμμαχία* betyr kampfelleskap og er følgelig uttrykk for en militær allianse. Den var som regel av kortere varighet, men kunne også inngås til evig tid.²⁹ Amphiktionier er religiøse forbund, men var opprinnelig et nabofelleskap av tilstøtende folkegrupper (fra det greske *ἀμφικτίονες*).

Grekerne hadde ikke noe entydig begrep, som utelukkende betød “forbundsstat”, men brukte flere betegnelser, som hver især rommet flere betydninger. Dette er ikke oppsiktsvekkende, og det faktum, at e.g. *πόλις* likeledes var et flertydig begrep, tydeliggjør, at en for dogmatisk oppfattelse av ordet er kritikkverdig.³⁰ De relevante betegnel-

---

26. Siewert (2005) 17-20.

27. Giovannini (2007).

28. Finer (1997) 380.

29. I hundre år: Minon 10 (= *Staatsverträge* II 110); *εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον* GHI 44 (=IG II² 116) .

30. Sml. Walbank (1976-77), 29; Hansen (2004), 39-46.

sene for vårt anliggende begrenser seg til tre: *κοινόν*, *ἔθνος* og *συμπολιτεία*. Disse betegnelsers innhold vil her kort skisseres og deres innbyrdes forhold redegjøres for.

Giovannini anfører flere vesentlige problemer knyttet til dette begrepsapparatet i sin avhandling. Der hvor tidligere forskning så *ἔθνος* som et historisk fellesskap knyttet til kult og felles opphav i en "stamme", hevder han, at ordet ikke egentlig betyr "stamme", men brukes om en mengde forskjelligartede grupperinger allerede hos Homer, og at dette fenomenet videre gjør seg gjeldende også i klassisk tid om en rekke andre typer fellesskap.³¹

Dette er korrekt observert, ordet *ἔθνος*' etymologi er ikke endelig redegjort for, men dets opprinnelige betydning er "gruppe".³² Det, Giovannini ikke tar hensyn til i det følgende, er, at ordet nødvendigvis har en semantisk utvikling, som avspeiler denne opprinnelige betydningen. Observasjonen tjener nemlig kun som premiss for neste trinn i Giovanninis argumentasjon.

Han fremhever dernest, at grekerne selv ofte benevnte helheten av stater med uttrykket *πόλεις καὶ ἔθνη* og at de så begrepet *πόλις* i motsetning til *ἔθνος*. Dette skulle være, fordi de ikke hadde noe begrep for "stat". *πόλις* betegner følgelig en "bystat", mens *ἔθνος* var et sekkebegrep for alle typer politiske fellesskap, som ikke var en *πόλις*. Han anfører som belegg for dette, at mange *ἔθνη* opprinnelig var stammer, mens andre som epirotene ikke var det. Epirotene kalles et *ἔθνος* på tross av, at ingen stamme bar dette navnet. *ἔθνος* er altså, ifølge Giovannini, ingen betegnelse med et "etnisk" innhold, men et negativt begrep, som dekker det spektrum av politiske fellesskap som *πόλις* ikke favner.³³

Walbank avviser dette og viser innledningsvis til, at epirotene selv stammer fra det molossiske *ἔθνος*, og at dette argumentet derfor ikke holder. Dette avviser Walbank dog litt for hurtig, da *ἔθνος* ofte ble brukt på denne måten.³⁴ Deretter viser Walbank til, at Aristoteles synes å ha hatt et positivt *ἔθνος*-begrep.³⁵ I syvende bok av *Politikken* nevner han nemlig, at en *πόλις* med en for stor befolkning blir *ὡσπερ ἔθνος, ἀλλ' οὐ πόλις*.³⁶

---

31. Giovannini (1971) 14ff.

32. Chantraine (1999) s.v. *ἔθνος*; Hvorfor Walbank benekter dette, er dunkelt, sml. (1976-77) 30-31.

33. Giovannini (1971) 16.

34. Hansen (1997) 11-12.

35. Walbank (1976-77) 31f.

36. Arist. *Pol.* 1326b3-5.

Begrepet ἔθνος må i denne sammenheng nødvendigvis angi noe annet og mere enn “ikke en πόλις.” Walbank har ytterligere en anmerkning; I annen bok skjelner Aristoteles mellom to typer ἔθνη, et spredt i landsbyer (κατὰ κώμας) og et organisert som arkadierne.³⁷ Vi står overfor dels et rent stammesamfunn, dels et ἔθνος bestående av bystater, organisert etter føderale prinsipper.³⁸ Begrepet ἔθνος har altså en konkret betydning og henviser til en politisk struktur, som ikke er en πόλις, men heller ikke utelukkende er dens diametrale motsetning.

Det greske adjektivet κοινός har som grunnbetydning “felles” eller “alminnelig”, nøytrumsformen κοινόν (plur. κοινά) betegner derved en felles gjenstand eller et fellesskap. Dette politiske fellesskapet kunne være både større og mindre enn en enkelt πόλις. Vi vil beskjeftige oss med det førstnevnte.

Swoboda hevder, at ordet κοινόν i sin politiske forstand betød forbundsstat.³⁹ κοινόν brukes da også på tilsvarende måte i forskningen om en forbundsstat, men for grekerne selv hadde det, igjen ifølge Giovannini, ikke den konkrete betydningen “forbundsstat”; Ordet har ingen stats- eller folkerettslig betydning. Dette understrekes av, at det aldri forekommer i kildene i pluralis om et flertall av forbundsstater, da brukes ἔθνη.⁴⁰ Grekerne brukte tvert imot κοινόν om ethvert fellesskap, og i forbindelse med forbundsstaten betød det, som i alle andre tilfeller, helheten i motsetning til de enkelte bestanddeler. Det var ordet ἔθνος, som betegnet forbundsstaten som subjekt i mellomstatlige forhold.⁴¹ Dette synspunktet vil også behandles nedenfor.

Til slutt behandler Giovannini συμπολιτεία og hevder, at både etymologi og språkbruk strider imot den allmenne oppfattelsen av ordet. Han avleder συμπολιτεία av συμπολιτεύειν og vektlegger, at betydningen “å ha del i det politiske liv” betegner en tilstand, ikke en formell organisasjon. Ordet blir altså kun uttrykk for den felles enhet de lever i, ikke et folkerettslig begrep.⁴² Denne litt søkte argumentasjonen bestrides også av Walbank:⁴³ under alle omstendigheter er man nødt til å bli innlemmet i en

---

37. Arist. *Pol.* 1261a27-30.

38. Hansen (1999) 82.

39. Busolt-Swoboda (1926) 1316.

40. Giovannini (1971) 19 (med n. 45).

41. Giovannini (1971) 20.

42. Giovannini (1971) 20ff.

43. Walbank (1976-77) 33-35.

enhet, før man kan ta del i den. Det er bemerkelsesverdig, at Giovannini først fremhever motsetningen mellom πόλις og ἔθνος, for så å understreke likheten mellom πόλις og κοινόν.

Giovanninis forsøk på å presisere den greske terminologien strander altså, fordi han ikke gir rom for en naturlig begrepsutvikling. Hans argumentasjon har til hensikt å tømme begrepene κοινόν, ἔθνος og συμπολιτεία for deres politiske innhold. Derved kan han slutte, at de greske forbund ikke har noen egenart som politisk fenomen og argumentere for, at de er enhetstater. Dette synspunkt vil behandles nedenfor.

Begrepenes innbyrdes forhold kan tydeliggjøres ved et konkret, om enn noe sent eksempel. I en innskrift fra Araxa, en by i det lykiske forbund, er nemlig alle tre begreper representerte.⁴⁴ Det dreier seg om et æresdekret til Orthagoras fra Araxa, hvor dennes fortrinn og velgjerninger på sedvanlig vis oppregnes. Dekretet er relevant, ettersom Orthagoras var en betydningsfull borger, som ble sendt på viktige oppdrag på Araxas vegne, og byens politiske status og forbindelser tydeliggjøres ved disse.

Da Araxa var i konflikt med boubonerne og deres leder Moagetes, ble Orthagoras sendt som talsmann av byen (ὕπὸ τοῦ δήμου, l.18) til forbundet (πρὸς τὸ κοινόν, ll.18-19). Etter der å ha redegjort for saken, ble han valgt av forbundet (ὕπὸ τοῦ κοινοῦ, ll.19-20) til talsmann overfor Kibyra, en by som tidligere hadde meklet mellom Araxa og Moagetes/Boubon.⁴⁵ Han fungerte som talsmann på en måte, som var verdig både byen (τοῦ τε ἡμετέρου δήμου, i.e. Araxa) og folket, som hadde sendt ham (καὶ τοῦ ἀποστέιλαντος ἔθνους, i.e. lykierne, ll.24-25). Han havnet derfor i stor fare på grunn av hans anstrengelser for fedrelandet (διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνας, ll.28-29). Orthagoras ble også sendt av byen til forbundet ved en annen anledning, for at byen skulle oppnå folkets hjelp (τῆς παρὰ τοῦ ἔθνους βοιωθείας, l.36).

Senere, da Araxa ivret for at nabobyen Orloanda skulle opptas i det lykiske folks byfelleskap (εἰς τὴν τοῦ Λυκίων ἔθνους συμπολιτείαν, ll.56-57), ble han sendt av byen både til hver enkelt by i Lykia (κατ' ἰδίαν τε πρὸς τὰς ἐν Λυκίαι πόλεις) og til lykiernes forbund (πρὸς τὸ κοινόν τῶν Λυκίων, ll.58-59). Han fullførte igjen oppdragene på en måte verdig både by og folk (τοῦ τε δήμου καὶ τοῦ Λυκίων ἔθνους, l.60), og var medvir-

---

44. SEG XVIII. 570; sml. Larsen (1956) 151-69.

45. Sml. ll. 8-14.

kende til, at Orloanda ble opptatt i det lykiske byfelleskap (*εἰς τὴν Λυκίων συμπολιτείαν*, II.61-62).

Dette innebærer følgelig, at begrepet *ἔθνος* kunne brukes noenlunde synonymt med *κοινόν*. Den tekniske betegnelsen for forbundsstaten er *κοινόν*, mens *ἔθνος* dekker over folk eller nasjon/“land”. Begrepene har altså forskjellige betydninger, men felles denotat. Dette motsvarer begrepsparret *δῆμος/πόλις*, hvor førstnevnte egentlig betyr folk, men også brukes synonymt med *πόλις*, den mer tekniske betegnelsen. Dette er særlig tydelig i linje 58-60, hvor han blir sendt til *πόλις* og *κοινόν*, men utfører sitt oppdrag på en måte verdig sitt *δῆμος* og *ἔθνος*. Det var altså bystaten eller forbundet, som sendte Orthagoras som gesandt, men han virket på en måte verdig sitt *ἔθνος*⁴⁶ på vegne av sitt *πατρίς*. Ordet *πατρίς* er tvetydig, da det her kunne betegne både by og forbund, men det brukes meget sjeldent, om overhodet, i arkaisk og klassisk tid om andre enheter enn en *πόλις*⁴⁷ og selv om man ikke kan utelukke, at begrepet har utviklet seg, er dette av sekundær betydning i denne sammenheng.

συμπολιτεία er likeledes en teknisk betegnelse for det fellesskap av byer, som en bystat opptas i. Dette understrekes av formuleringen *τὴν τοῦ Λυκίων ἔθνο[us] συμπολιτείαν* (II.56-7), hvor *κοινόν* ville være pleonastisk.

I forbindelse med forbundsstaten brukes *κοινόν* altså enten som navn på fellesskapet av medlemsstater, eller om den føderale maktinstans, i motsetning til den regionale.

2.4. En enhetsstat?

Det er nå nødvendig å undersøke Giovanninis standpunkt og se, om de greske *κοινά* bør forstås som enhetsstater på linje med for eksempel Athen.

Som nevnt tidligere, gjenopptok Giovannini begrepet “bundesstaatliche Sympolitie”, og hevdet, at dette var uttrykk, ikke for en forbundsstat, men for en enhetsstat. De enkelte *πόλεις* i et *κοινόν* hadde, ifølge ham, samme status som de attiske demene, de var følgelig en art avhengige kommunale størrelser, underlagt en sentral statlig myndighet. Det er altså den sentrale myndighets utstrakte beføyelser, som bevirker denne forståelsen. Ankepunktet hans er, at de enkelte bystatene har gitt avkall på sin

---

46. Sml. Larsen (1956) 168, n.7.

47. Sml. Nielsen (2004) 65-68.

αὐτονομία, og derfor ikke lenger kan forstås som *πόλεις*. Det greske fenomenet “bundesstaatliche Sympolitie” skulle da være et enestående tilfelle *sui generis* i politisk historie.⁴⁸ At *πόλεις* underlagt et *ἔθνος* kunne utstede for eksempel æresdekreter, sammenligner Giovannini med æresdekreter fra de attiske demer. At de overhodet forble “*πόλεις*”, skulle da skyldes, at størrelsen *πόλις* var så sentral i den greske verden, at det var den grunnleggende enheten i alt kulturelt samliv.⁴⁹

Walbank argumenterte mot dette synet og hevdet, at sammenligningen var grunnløs, ettersom de enkelte medlemsstatene besatt “real sovereignty”. Han fortsetter dog med å henvise til, at andre *πόλεις*, som ikke tilhørte et *κοινόν*, også mistet eller fikk uthulet sin *αὐτονομία*, men at de likefullt anså seg selv som *πόλεις*. Derutover er tanken om, at de enkelte *πόλεις* tilsvarer demer merkelig, da disse *πόλεις* jo selv besto av demer. Også tanken om, at *πόλις* uten politisk makt fungerte som den eneste mulige sosiokulturelle motor, kan avkrefte ved de mange innskrifter, hvor *ἔθνη* og *κοινά* gjør seg gjeldende i denne sfæren. I tillegg anfører Walbank, at man tilsynelatende godt kunne være greker uten å bo i en *πόλις*, hvis man for eksempel tilhørte det molossiske eller epirotiske *ἔθνος*.⁵⁰

Giovannini gjør seg derved til eksponent for en seiglivet myte, at en *πόλις* i sitt vesen var i besittelse av *αὐτονομία*. Hva angår det boiotiske *κοινόν* har bystatenes *αὐτονομία* fluktuert med tidens løp,⁵¹ men deres eventuelle mangel på sådan skaper ingen problemer for forståelsen av de greske *κοινά*.⁵²

3. Empirisk del:

I en undersøkelse av de greske forbundsstaters struktur og vesen ville det ha vært til stor hjelp å kunne ta utgangspunkt i en av de aristoteliske *politeiai*. Det fantes iblant de 158 *politeiai* flere beskrivelser av forbundsstater, men ettersom de ikke er bevart i

---

48. Giovannini (1971) 84.

49. Giovannini (1971) 86-87.

50. Walbank (1976-77) 49.

51. Se særlig Hansen (1996).

52. For problemene knyttet til *αὐτονομία* se Hansen (1995).

annet enn fragmenter, og disse ikke kaster nevneverdig lys over forbundsstatens vesen, er det nødvendig å ty til den såkalte *Hellenica Oxyrhynchia*.⁵³

I denne er det bevart en kortfattet beskrivelse av det såkalte første boiotiske forbunds styresett og institusjoner, og denne beskrivelsen vil tjene som utgangspunkt for de øvrige betraktninger omkring det boiotiske *κοινόν*. Den boiotiske forbundsstruktur er derutover relevant, da den etter alt å dømme har tjent som modell for senere forbund.

En rekke kilder tilsier, at boiotiske *πόλεις* handlet i fellesskap allerede i arkaisk tid, men en entydig boiotisk forbundsstat er tidligst belagt fra den annen halvdel av det femte århundre. Thukydid nevner elleve boiotarkher, føderale embetsmenn, i forbindelse med slaget ved Delion i 424.⁵⁴ I tillegg er både boiotarkher og *βούλαι* belagt i forbindelse med disses avslag om å inngå en allianse med Korinth og Megara.⁵⁵ Ingen kilder omtaler altså den boiotiske forbundsstat utvetydig før den Peloponnesiske krig, men det er likefullt alminnelig antatt, at den såkalte første boiotiske forbundsstat ble grunnlagt etter det athenske nederlaget i slaget ved Koroneia i 447/6⁵⁶ og ble oppløst ved Kongefreden i 387/6.⁵⁷

3.1. Den føderale makt og administrasjon:

Den todelte maktstrukturen i forbundsstaten kommer, som nevnt, til uttrykk i en maktfordeling mellom en sentral, føderal myndighet og en lokal, regional myndighet. Den lokale myndigheten vil kun unntaksvis berøres, da denne jo i grove trekk er felles for både forbundsstat og konføderasjon. Det er derfor først og fremst nødvendig å søke belegg for den sentrale myndighet og for dennes maktutøvelse. Som stadfestet tidligere er det viktigste kjennetegn for en forbundsstat, at den sentrale myndighet har beføyelser, ikke kun over medlemsstatene, men direkte over disses innbyggere. Skulle det da finnes vedtak, som ikke kun forplikter en bystats regjering, men som forplikter hver

---

53. = P. Oxy. V, 842.

54. Thuc. 4.91.

55. Thuc. 5.38, 1-3.

56. Thuc. 1.113; Hansen (2004) 432.

57. Xen. *Hell.* 5.1.33.

enkelt av en bystats borgere, er det med andre ord belagt, at forbundsstaten kan forplikte den enkelte borger i den enkelte bystat.

En passasje hos Polybios bekrefter, at sentralmakten hadde slik myndighet. Aratos sørget etter et akhaisk vedtak i 217 (*κατὰ τὸ τῶν Ἀχαιῶν δόγμα*) for opphør i stridighetene i Megalopolis og skapte således orden der. Forbundet hadde følgelig myndighet til å utnevne folk til å gripe inn direkte, på deres vegne, overfor borgerne i Megalopolis (*τοὺς Μεγαλοπολίτας*).⁵⁸ Hos Plutarkh kan vi derutover lese, at Philopoimen lot atskillige steder som hørte inn under Megalopolis, erklære for selvstendige medlemmer av det akhaiske *κοινόν*. Denne beslutningen ble truffet mot megalopolitanernes vilje.⁵⁹ Hva angår den boiotiske forbundsstat har vi en rekke kilder til den føderale myndighet.

3.1.1. *Det føderale området:*

Oxyrhynchus-papyrusen underretter oss om, at den boiotiske forbundsstaten var oppdelt i elleve deler, etter befolkningens størrelse⁶⁰ (*[καθ' ἕν]δεκα μέρη διήρηντο πάντες οἱ τὴν χώραν οἰκοῦν[τες]*⁶¹). De enkelte *πόλεις* hadde del i disse *μερῆ* i en størrelsesorden fra en tredjedel (e.g. Khaironeia) til fire deler (Theben), alt avhengig av den enkelte bys størrelse.⁶² Grensene til dette området må nødvendigvis ha vært oppdelt av den føderale myndighet. Dette er også belagt i forhold til det aitolske og akarnaniske forbund.⁶³

3.1.2. *De boiotiske føderale embetsmennene:*

En rekke føderale embeter er belagt i det boiotiske *κοινόν*. Det er dessverre ikke mulig å gjennomgå alle de føderale embetsmennene i denne artikkelen. De mest sentrale embetene vil dog skisseres kort her, mens enkelte øvrige vil behandles under andre avsnitt, hvor de naturlig hører hjemme.

---

58. Pol. 5,93.

59. Plut. *Philop.* 13,5.

60. Bruce (1967) 104.

61. P. *Oxy.* V, 842, col. XII, l. 8-9.

62. En god oversikt finnes i Salmon (1978) 102.

63. *Staatsvertr.* 480 (= Buck (1965) nr. 67).

(a) *Den føderale arkhonten:*

Man hadde en føderal arkhont i tillegg til en arkhont i de enkelte bystater. Dette fremgår av for eksempel en militærkatalog fra Thespiiai, som dateres: Βοιωτοῖς ἄρχοντος Ἴσ[μ]εινίου, ἐπὶ πόλιος Ἐπιτέλεος κτλ.⁶⁴

(b) *Boiotarkhen:*

Som nevnt tidligere var Boiotia delt i elleve μέρη etter folketall, og de enkelte delers politiske innflytelse var betinget av deres status innenfor disse. Hver μέρος hadde en boiotarkh, og fordelingen var den følgende:⁶⁵ Theben hadde 4 boiotarkher, to på vegne av selve byen, to på vegne av de områdene, som hørte inn under Theben, nemlig Plataiai, Skolos, Erythrai og Skaphai. Videre hadde Orkhomenos og Hysiai to boiotarkher hver; Tanagra hadde en; Haliartos, Lebadeia og Koroneia delte en; Det samme gjorde Akraiphia, Kopai og Khaironeia.

Boiotarkhen var den øverste militære myndighet og hadde oppsynet med sammensetningen og mobiliseringen av kontingentene, som de enkelte μέρη forsynte til den føderale hæren.⁶⁶

3.1.3. *Den føderale økonomi:*

Oxyrhynchos-historikeren nevner også den økonomiske innretningen av den boiotiske forbundsstaten:

κατὰ
τὸν ἄρχοντα καὶ τῶν κοινῶν ἀπέλαυον καὶ τὰς εἰσφο-
ρὰς ἐποιούντο⁶⁷

Det er altså embetsmennenes fordeling, som avgjør, i hvilken grad medlemsstatene kan nyte av fellesgodene (τῶν κοινῶν) og hvor stor skatt (εἰσφορά), de skal innbetale. Det vesentlige i vårt anliggende er, at forbundsstaten hadde en statskasse, som den forvaltet. Dette fremkommer også av boiotiske mynter, som i lange perioder bar føde-

---

64. *IThesp* 88, 2-3.

65. *P. Oxy.* V, 842, col. XII, l. 11-21; antallet av boiotarkher har variert, men det er uvesentlig i vår sammenheng.

66. *Diod.* 15, 52; *Paus.* 9, 1.6; Bruce (1967) 105.

67. *P. Oxy.* V, 842, col. XII, l. 25-27.

rale segl.⁶⁸ Den føderale økonomi kommer altså også til uttrykk i et føderalt myntvesen.⁶⁹

3.1.4. *Det føderale lovverk:*

Den føderale myndighet hadde ansvar for å opprettholde forbundsstaten og sørge for, at det politiske liv forløp riktig for seg. Magistrater, som ikke hadde oppfylt sine forpliktelser, eller hadde overtrådt sine beføyelser, borgere, som overtrådte folkeforsamlingsvedtak, eller hadde gjort seg skyldig i forræderi, kunne følgelig stilles for en føderal domstol.

Den føderale myndighets kompetanse ovenfor enkeltborgere i medlemstatene er belagt i forhold til det Arkadiske forbund, hvor Mantinea forpliktet seg til å utlevere de borgere til forbundet, som dette måtte ønske å føre sak mot.⁷⁰ Et annet eksempel på, at borgere (både private og embetsmenn) kunne risikere å stå foran en føderal domstol, er traktaten, som innlemmer Orchomenos i det Akhaiske forbund.⁷¹

Den boiotiske forbundsstat hadde, som Roesch med rette påpeker, selvfølgelig ingen forfatning i den moderne betydningen av ordet.⁷² Den hadde dog et føderalt lovsystem, bygget på felles institusjoner, som etter alt å dømme var grunnlaget for det annet attiske sjøforbunds organisasjon i 378.⁷³

Roesch oppdeler de overleverte føderale lovene i tre kategorier:⁷⁴ a) organiske lover, altså lover, som regulerer de føderale organers funksjon, b) rettslige lover, lover, som regulerer rettssystemet, c) hastelover (*lois d'urgence*).

(a) Organiske lover:

i. Boiotarkhenes mandat var gyldig for en periode på ett år. Hvis man ikke nedla sitt embete etter dette, skulle man etter loven straffes med døden.⁷⁵

---

68. Særlig i perioden 447-386, Bruce (1967) 157.

69. En eldre, men god oversikt finnes i Caspari (1917), for Boiotia se pp. 172-3.

70. Xen. *Hell.*7.4.38.

71. *Syll.*³ 490.

72. Roesch (1972) 61.

73. Bruce (1967) 109, sml. Tod 123.

74. Se Roesch (1972) for flere eksempler og ytterligere kommentarer til disse lovene.

75. Paus. 9,14,5; Plut. *Pelop.* 24, 2-3.

- ii. Thesmophylakene var føderale embetsmenn, som sørget for opprettholdelsen av lov og rett i det boiotiske *κοινόν*. Deres virke var regulert av føderale lover.⁷⁶
- iii. De såkalte *katoptai* og *naopene* var embetsmenn, som sto for den føderale økonomi. Disses virke var likeledes regulert av føderale lover.⁷⁷

(b) *Rettslige lover:*

- i. I tilfeller av føderal ekspropriering av borgeres land, var det en føderal lov, som krevde, at man stilte elleve mann til å vurdere forholdene.⁷⁸ Antallet av *τιματαί* tyder også på, at de kom fra hver av de elleve *μέρη* i forbundsstaten. Roesch fremhever annetsteds, at denne loven ikke er myntet på bystatens egne borgere, men at den skulle sikre *ἐκτρημένοι* fra andre bystater, det være seg boiotere eller *πρόξενοι*.⁷⁹ Føderalmakten trer følgelig inn på bekostning av bystatens egne borgere.
- ii. I den velkjente “Nikareta-innskriften” siteres en føderal lov om tilbakebetaling av gjeld.⁸⁰ Gjelden skulle inndrives fra skyldnerne selv eller deres garantier, enten den ene eller flere eller alle, og fra deres eiendom (*ἐκ τε αὐτῶν τῶν δανεισαμένων καὶ ἐκ τῶν ἐγγύων, καὶ ἐκ ἑνὸς καὶ ἐκ πλειόνων καὶ ἐκ πάντων, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς*).

(c) *Hastelover:*

- i. Det er bevart en innskrift fra Thespiiai, som stipulerer bystatens forpliktelser overfor den føderale myndighet vedrørende militær utdanning av ungdommen.⁸¹
- ii. Det er bevart en pussig innskrift fra Khorsiai, hvor bystaten hedrer Kapon fra Thisbai for å ha brutt en føderal lov.⁸² Linjene 4-6 lyder: *σπανοσιτίας γενομένης περὶ [τὰν χώρ]αν, κῆ τᾶν πολίων πασάων ἀπεψαφισμέ[νων τ]ὰν τῶ σίτω ἀποστολάν, κτλ..* Roesch fremhever med rette, at formuleringen *περὶ τὰν χώραν* er nødt til å

76. Plut. *Quaest. Graecae* 8 (292 D).

77. *IG VII* 3073, 87-89.

78. *REG* 12 (1899) 53, 16-17.

79. *Ἐκτρημένοι* var borgere av andre bystater som eide gods i den pågjeldende *πόλις*, se Roesch (1973) 268, med henvisning til *Inscr.Jur.Gr.* II, 354-60. *Πρόξενοι* behandles under avsnitt 3.2.

80. *IG VII* 3172, 27-35.

81. *IThesp* 29, *q.v.* nedenfor.

82. *Rev. Phil.* (1965) 257.

henviser til hele Boiotia (motsatt kun bystaten, det ville da stå *ἐν τῇ χώρῃ*). Derutover innebærer *τᾶν πολιῶν πασάων*, at hele forbundsstaten er pålagt et vedtak av den føderale myndighet.⁸³

Disse tre kategoriene av lover medfører følgende konklusjoner: Føderale embetsmenn ivaretok de forskjellige føderale organene. De var underlagt føderale lover og kunne straffes, endog ved døden, om de overtrådte disse. Den føderale myndighet kunne ekspropriere enkeltborgeres eiendom, og pålegge enkeltborgere å betale gjeld, eventuelt ved å konfiskere disses eiendom. I nødssituasjoner kunne forbundsstaten vedta haste-lover, som gjaldt hele forbundsstaten, disse lover ble pålagt gjennomført av den enkelte bystat ved direktiver. Sistnevnte er forståelig, da det ved siden av å minimere byråkrati og tidsbruk, kun er bystaten selv, som kan påta seg å utnevne for eksempel en kvalifisert underviser i militær utdanning for egen ungdom.

3.1.5. Den føderale forsamling og råd:

Hellenica Oxyr. gir oss også opplysninger om sammensetningen av det føderale råd. Adgang til forsamlingen var forbeholdt borgere med en gitt eiendom og rådet besto av 11 boiotarkher, og for hver boiotarkh hadde den enkelte bystat seksti rådsmedlemmer, som den selv finansierte.⁸⁴

3.1.6. Føderale hærstyrker:

Det arkadiske forbund hadde en elitestyrke, *οἱ ἐπαρίται*, betalt for av den enkelte bystat, men likefullt en føderal hær.⁸⁵ Det akhaiske *κοινόν* hadde likeledes en elitestyrke, *οἱ ἐπίλεκτοι*,⁸⁶ men det er dog usikkert, hvordan denne var finansiert.

Hva angår Boiotia, forteller Oxyrhynchos papyren oss om de enkelte medlemsstaters ytelse til den føderale hæren:

---

83. Se også Roesch (1973) 260-1 for denne innskriften.

84. *P. Oxy.* V, 842, col. XII, 4. 21-23; antallet av boiotarkher har variert, men det er uvesentlig i vår sammenheng.

85. *Xen. Hell.* 7.4.33.

86. *Pol.* 5.92.10; 2.65.3; 4.10.2.

ἐπετέτα-
κτο δὲ καὶ στρατιὰ ἐκάστῳ μέρει περὶ χιλίους μὲν
ὀπίτας ἰππέας δὲ ἑκατόν⁸⁷

Den føderale hæren talte altså 11.000 hoplitter og 1.100 ryttere. Disse var i kamp oppstilte etter bystat, og hver bystat bestemte selv dybden på falanksen.⁸⁸ Innskriften nevnt tidligere opplyser oss om, at den enkelte bystat selv sto for treningen av disse troppene, i det minste på et tidlig trinn.⁸⁹ Hærens føderale aspekt kjennetegnes videre ved føderale offiserer.

Den militære overkommandoen lå hos boiotarkhene (*q.v.* ovenfor). Den boiotiske føderale hæren hadde også, i sammenligning med andre hærer, et tallrikt kavaleri.⁹⁰ Dette ble ledet av hipparkhen, som formodentlig var underlagt boiotarkhene.⁹¹ Det fantes også en navarkh, som hadde kommandoen over den føderale flåten.⁹²

Tilstedeværelsen av disse føderale militære embetene og hærstyrker bekrefter, at det var forbundsstaten, som hadde ansvaret for utenrikspolitiske anliggender, da det var opp til den føderale myndighet å erklære krig og fred.

3.1.7. Den føderale kalenderen:

I motsetning til den bedre kjente athenske kalenderen er den boiotiske kalenderen relativt ukjent. Det minutiøse arbeidet med å sette den sammen ble påbegynt av Bischoff og senere utdypet av Roesch.⁹³ Denne artikkelens omfang tillater desverre ikke en utførlig gjennomgang av dette kompliserte arbeidet. Det skal dog konstateres, at Roesch, etter en uttømmende gjennomgang av både det epigrafiske materialet og relevante litterære henvisninger, påviser, at det var en felles, føderal, kalender i hele Boiotia.

---

87. P. Oxy. V, 842, col. XII, 1. 23-25.

88. Thuc. IV.93.4.

89. *IThesp* 29, 12-15.

90. Diod. 15, 26.4; Xen. *Hell.* 4, 2.17; Bruce (1982) 163.

91. Hdt. 9, 69; Thuc. 4, 72.4.

92. Roesch (1965) 110-112.

93. Bischoff (1884) 343-344; Roesch (1982) 3-87.

Han stiller seg dog tvilende til, at de enkelte bystater hadde egne kalendere. Dette var tilfellet med for eksempel den delfiske kalenderen, som adskiller seg fra den fokiske føderale kalenderen.⁹⁴ Det finnes dog intet belegg for dette i forhold til de boiotiske bystatene. Det boiotiske *κοινόν* hadde to kalendere, en intern kalender, og en lunær kalender, *κατὰ θεόν*.⁹⁵ Førstnevnte ble brukt innenfor forbundsstaten, den andre ble brukt i mellomstatlige anliggender, da den lunære måned var mer stabil og enklere å bli enige om.⁹⁶

Derutover er det verdt å bemerke, at flere tilfeller av interkalære måneder og dager er belagt i disse kalenderne. Den åpenbare konklusjonen er, at en føderal myndighet nødvendigvis har regulert disse og sørget for, at de enkelte bystater implementerte vedtakene.⁹⁷

3.1.8. Den føderale språkpolitikk:

Et siste punkt understreker den føderale myndighet, nemlig de boiotiske innskriftenes språk. Det er som kjent et ubønhørlig faktum, at språk utvikler seg, og myndigheter har til alle tider søkt å tilpasse språkets utvikling med skriftspråket. Dette kjenner vi for eksempel fra den Euklidske alfabetreformen i Athen, hvor athenerne offisielt overtar det joniske alfabetet.⁹⁸

Også boioterne overtok dette alfabetet, omkring på samme tidspunkt etter innskriftene å dømme. Det påfallende i boiotiske innskrifter er dog, at skriftspråket med hyppige mellomrom oppdateres i takt med den fonologiske utviklingen. Dette er særlig tydelig i det boiotiske vokalsystemet.⁹⁹ Vi vil se på de, som hører til det fjerde århundret:

- diftongen *ει* skrives konsekvent *ι* (i.e. den monoftongerens i talespråket til [i:]).

---

94. Hannah (2005) 78f; Dette kunne dog meget vel skyldes Delfis særlige panhellenske status.

95. Roesch (1982) 60ff.

96. Roesch (1982) 67.

97. Roesch (1982) 68.

98. Theopomp. *FgrH* 115 F 155; schol. Vat. Dion. Thr. *ap.* Hilgard 1.3.183.16-20.

99. En oppdatert oversikt finnes i Colvin (2007) 41-42; Buck (1965) § 221 er også opplysende, men er foreldet m.h.t. enkelte av dateringene.

- [e:] (η) skrives ει (tenderer altså mot [ɛ]).
- diftongen αι skrives η (monoftongeres til [ɛ:].)
- diftongen οι skrives υ (monoftongeres til [ü:].)
- υ skrives ου (den forblir altså [u], ulikt attisk).
- ε skrives ι foran vokal (som tegn på *synizesis*).

Disse forandringer i skriftspråket er kun generelle tendenser, men de gjør seg gjeldende i hele Boiotia, og de er regelen, ikke unntaket. Dette utgjør, i kombinasjon med, at hele det boiotiske området overtar det joniske alfabetet i samme tidsrom, et klart indisium på, at en sentral myndighet har stått for en språklig reform i begynnelsen av det fjerde århundret.

3.2. Det føderale borgerskap:

Det andre vesentlige trekket ved forbundsstaten er det dobbelte borgerskapet, d.v.s. både av forbundsstaten og av den lokale bystat. Swoboda mente som nevnt ovenfor, at den dobbelte borgerrett kom til uttrykk i, at borgeren i den enkelte medlemsstat automatisk ble borger av forbundet.¹⁰⁰ Da borgerskap i de enkelte πόλεις må sies å være vel belagt, blir det i vårt øyemed først og fremst nødvendig å søke bevis for det føderale borgerskap, men det regionale vil dog også sporadisk berøres.

Egentlige borgerrettighetsdekreter er dessverre sjeldne fra Boiotia, men i ett dekret fra Akraiphia gis en rekke navngitte personer fra Larissa (og deres etterkommere) borgerstatus (πολιτεία) i byen.¹⁰¹ At vi ikke har noen bevart fra det boiotiske κοινόν er etter alt å dømme et uhell i overleveringen.

Vi har dog slike innskrifter bevart fra andre κοινά,¹⁰² herunder det akarnaniske forbund. Dette forbundet ga borgerrettigheter til en person, som fritt kunne velge, hvilken bystat denne måtte ønske å tilhøre (ἐν ὁποῖαι ἂν βούληται πόλει).¹⁰³ I et annet borger-

---

100. Swoboda (1914), 9.

101. *IG* VII 4131, sml. også *IG* IX² 1, 7 for et borgerrettighetsdekret fra det aitolske forbund.

102. Eldre, generelle behandlinger av emnet finnes hos Schwahn (1931) og Kolbe (1969).

103. *IG* IX² 1,393.

rettsdekret forpliktet de akarnaniske bystater seg, under trussel om bot, til å sørge for de nye borgeres sikkerhet.¹⁰⁴ En tredje kilde, som også bevitner føderalmaktens myndighet, er et borgerrettsdekret fra det trifyliske *κοινόν*, datert til begynnelsen av det fjerde århundre:

ἔδοξε τοῖρ Τριφυλίοιρ. ὅσσοι ἐν τῶι
πίνακι ἐνηγράφενται, Μακιστί-
οιρ ἡμεν. κτλ.¹⁰⁵

Etter noen klausuler og en datering følger en liste på (minst) 12 personer, som ved denne anledning altså får borgerstatus i Makistos, en bystat i det trifyliske *κοινόν*. Denne føderale maktinstansen kunne følgelig pålegge en medlemsstat å oppta nye borgere uten sistnevntes godkjenning. Dette fordi de allerede var borgere av forbundsstaten.

I mangel av entydige føderale borgerrettighetsdekreter fra Boiotia må vi ty til andre kilder. P. Roesch fremhever seks punkter, som taler for, at det fantes et føderalt borgerskap i Boiotia:¹⁰⁶

1. Det såkalte *δᾶμος Βοιωτῶν*.
2. Det hellenistiske *συνέδριον*.
3. At bystatene selv velger enkelte føderale embetsmenn.
4. Det føderale *προξενία*.
5. Det føderale *γῆς ἔγκτησις*.
6. Boioternes bruk av *ἔθνικά*.

---

104. *IG IX*² 1,573.

105. *SEG* 35 (1985), 389, 1-3.

106. Roesch (1979) 27.

Re 1 & 2 & 3:

Dette δᾶμος består av borgere fra alle de boiotiske bystatene, som er kommet til “hovedstaden” for å drøfte og vedta føderale dekreter og for å velge enkelte av de føderale embetsmennene, nemlig den føderale arkhonten, boiotarkhene og hipparkhen. Da vedtakene er føderale, kan disse borgerne ikke kun ha et regionalt borgerskap.

Det hellenistiske συνέδριον besto av borgere valgt av bystatene for å representere dem i det føderale råd. Disse σύνεδροι handlet altså dels på vegne av bystaten, dels som føderale embetsmenn. De var følgelig i besittelse av et dobbelt borgerskap.

Det faktum, at bystatene selv står for valget av enkelte føderale embetsmenn, nemlig aphedriatene, thesmophylakene og agonarkhene, taler også for et føderalt borgerskap, da andre føderale embetsmenn ble valgt av forbundsstaten.

Re 4 & 5:

De føderale proxenidekretene understreker det føderale borgerskapet i høyere grad. Disse dekretene stipulerer privilegier som fremmede borgere nyter i hele Boiotia. Det er utenkelig, at en πρόξενος, altså en borger av en fremmed bystat, gis privilegier, som en boioter selv ikke ville kunne nyte. Som eksempel på disse dekretene vil vi undersøke et dekret fra Oropos:¹⁰⁷

Χαροπίνω ἄρχοντος, μεινὸς Πανάμω,
ἐπεψάφιδ(δ)ε Διδύμων Ἐπαρμόσσω Ὀπο-
έντιος, Δαμόκριτος Τιμογένιος Ὠρώπιος
ἔλεξε· δεδόχθη τῷ δάμω, πρόξενον εἶμεν
κῆ εὐεργέταν τῷ κυνῶ Βοιωτῶν Κλεόφαντο[ν] 5
Κλεοφῶντος Χαλκιδεία κῆ αὐτὸν κῆ
ἐγγόνως, κῆ εἶμεν αὐτοῖ κῆ γᾶς κῆ ὑκίας
ἔππασιν κῆ ρισοτέλιαν κῆ ἀσφάλιαν
κῆ ἀσουλίαν κῆ πολέμω κῆ ἱράνας ἰώσας
κῆ κατὰ γᾶν κῆ κατὰ θάλατταν, κῆ τὰ ἄλλα πάντα 10
καθάπερ κῆ τῆς ἄλλυς προξένους κῆ εὐ-
[ε]ργέτης.

---

107. = Michel 219.

Det fremgår, at Kleophantos fra Khalkis og hans etterkommere tilkjennes ærestitlene *πρόξενος* og *εὐεργέτης* av det boiotiske *κοινόν*. I tillegg tilkjennes Kleophantos følgende privilegier: fullmakt til å kjøpe hus og land, *ἰσοτέλεια*, garanti for personlig sikkerhet og asyl i krigs- og fredstid både til lands og til havs, derutover tilkommer de øvrige privilegier, som vanligvis tilkjennes *πρόξενοι* og *εὐεργέται*, ham.

Det er vel verdt å merke seg, at ærestitlene tilkommer både Kleophantos og hans etterfølgere, mens de øvrige privilegier kun tilfaller ham selv. Det er belagt flere tilfeller av, at også honorandens etterkommere tildeles disse privilegiene, men de var altså av en sådan art, at man kun gjorde disse hedersbevisningene arvelige i ganske særlige tilfeller. Vi vil gjennomgå dem i omvendt rekkefølge.

De øvrige privilegier stipuleres ikke, men *προεδρία*, som det er belagt hos enkelte boiotiske bystater,¹⁰⁸ æresmåltider i *πρυτανεῖον* er rimelige antagelser. Man kunne derutover formode, at *προμαντέια* eller lignende var iblant privilegiene.

Ἀσφάλεια og *ἀσυλία* gir honoranden forbundsstatens garanti for, at ingen, hverken bystat eller borger, kan krenke hans sikkerhet eller rett til asyl, selv i krig. Dette medfører altså, at forbundsstaten har fullmakt til å treffe beslutninger, som forplikter både den enkelte bystat og disses borgere.

Ἴσοτέλεια innebærer, at honoranden beskattes på lik linje med boiotiske borgere, hvilket selvfølgelig ga en stor fordel i forhold til øvrige fremmede. Det vesentlige i denne forbindelsen er dog, at honoranden tilkjennes dette av forbundsstaten, d.v.s. at de enkelte bystater er pliktige til å beskatte ham på lik linje med egne borgere.

Borgere kunne derutover også tilkjennes *ἀτέλεια*, fullstendig skattefritak, som gave av både by og forbundsstat. Dette er belagt for det trifyliske *κοινόν*, hvorfra det er overlevert en bronsediskos, i hvilken forbundsstaten gir en rekke personer *ἀτέλεια*:

Θ[εο]ἰ:ἔδωκαν:τοῖ:Τριφύλιοι:Πυλάδαι καὶ Γνάθωνι:καὶ Π[ύ]ρωι πολιτηίαν:
καὶ ἀτέλειαν:πάντων: αὐτοῖς:καὶ γένει:Δαμιοργοῖ:τοῖ ἀμφὶ Ὀλυμπιόδωρον.¹⁰⁹

---

108. Roesch (2007) I, 6.

109. SEG XL (1990), 392.

Disse borgerne og deres slekt var altså fritatt for alle skatter og avgifter av forbundsstaten.

Endelig tilkjennes Kleophantos κῆ γὰρ κῆ ὑκίας ἔππασιν, d.v.s. retten til å erverve seg hus og land i forbundsstatens territorium. En boiotisk borger kunne fritt erverve seg land i hele Boiotia. Denne rettighet innebærer følgelig et føderalt borgerskap, men ett punkt fortjener videre omtale. Det boiotiske substantivet ἔμπασιν tilsvare det attiske ἔγκτησις, en ervervelse. ἔππασιν er blitt forstått som resultatet av en assimilasjon av -μ- til -π- foran -π-. Mendez Dosuna argumenter dog overbevisende for, at ordet snarere er resultatet av en apokope av preverbiet ἐπι- foran -πασιν.¹¹⁰ Ordet ἔππασιν tilsvare følgelig det attiske ἐπίκτησις, altså en tilleggservedelse. Det kunne derfor tyde på, at vår honorand også hadde rett til å erverve seg ny jord, utover den, han fikk tilkjent. Dette er dog usikkert, og mye tyder på, at ordene kun er leksikalske varianter.

Denne jorden ble nødvendigvis ekspropriert av forbundsstaten, på bekostning av enten πόλις eller borger.¹¹¹

Re 6:

Boioternes bruk av *ethnika* gir imidlertid det sterkeste beviset for et føderalt borgerskap. En gresk borger benevnes alminneligvis ved sitt fornavn, sin fars navn og sitt opphavssted, e.g. ὁ δέινα τοῦ δέινος Ἀθηναῖος. I innskriftene benevnes borgere i et κοινόν med forskjellige variasjoner av denne formelen. De kan benevnes som borgere både av bystaten (med deres *politikon*) og av forbundstaten (med deres *ethnikon*): e.g. Θεσσαλῶι Κραννωσίω¹¹² (evt. med hjemstavnen i en preposisjonsforbindelse: Αἰτωλὸς ἐκ Ναυπάκτου).¹¹³ De kan også benevnes kun ved deres *politikon*, eller ved deres *ethnikon*.¹¹⁴

---

110. Mendez Dosuna (2007) *passim*.

111. Se også avsnittet om føderale lover.

112. *Syll.*³ 254 B,1.

113. *Syll.*³ 380,5.

114. Det gir god mening å bruke disse begrepene som motsetning i vårt henseende, istedenfor å underopplede *ethnika*, cf. Hansen (2004) 119.

Roesch har vist, at boiotere som regel benevnes som Βοιωτοί i ikke-boiotiske innskrifter, men ved deres πολιτικόν i boiotiske innskrifter.¹¹⁵ De benevnes med deres *politikon* alene, hvis innskriften er boiotisk, ettersom de skal identifiseres i forhold til den boiotiske befolkningen. I eksterne anliggender benevnes de som regel kun som Βοιωτοί, altså som borgere av forbundet. Dette harmonerer følgelig godt med bruken av “subethnica” i øvrige bystater.¹¹⁶

Det er dog enkelte unntak. Fra 378 til 338 brukes aldri Βοιώτιος\ Βοιωτός. Roesch tilskriver dette en svakere føderal myndighet,¹¹⁷ men det er like plausibelt, at denne myndigheten ikke ennå anså det for viktig å fremheve dette aspektet av det føderale borgerskap. Det andre unntaket gjelder thebanske borgere i perioden 335-288. Dette sammenfaller dog med ødeleggelsen av Theben i 335, hvor thebanerne var berøvet så vel πόλις som ἄστυ, Theben var følgelig ikke lenger medlem av forbundsstaten.¹¹⁸

Det er også tilfeller av Βοιωτός ἐκ... , men dette er hovedsakelig i proxeni-dekreter, angivelsen av bystaten tjener følgelig det praktiske formål, at man, så å si, oppgir proxenens adresse.¹¹⁹

Et siste unntak gjelder de thebanske ἀλληταί, “fløytespillere,” disse benevnes som regel som thebanere, også utenfor Boiotia. Dette skyldes dog den thebanske skoles høye status, hvorved det ga fløytespilleren større prestisje å tilhøre denne.¹²⁰

ἐπιγαμία:

Ett siste aspekt ved det føderale borgerskap, som ikke omtales av Roesch, er ἐπιγαμία, d.v.s. inngifte mellom bystater. Dette var, på linje med προξενία, et effektivt redskap til å utdype utenrikspolitiske relasjoner. Boiotiske borgere har nytt denne retten i hele forbundet og den var forbundet med retten til ἔγκτησις.¹²¹ Disse forhold eksemplifiseres nydelig av et dekret fra det akarnaniske og aitolske forbund: ... εἶμεν δὲ καὶ ἐπιγαμίαν ποτ' ἀλλήλους καὶ γὰρ ἔγκτησιν τῶι τε Αἰτωλῶι ἐν Ἀκαρνανίαι καὶ τῶι Ἀκαρῶνι ἐν

---

115. Roesch (1982) 415-500.

116. Hansen (2004) *passim*.

117. Roesch (1982) 497.

118. Roesch (1982) 497-8.

119. Roesch (1982) 498.

120. Roesch (1982) 444-447; Roesch (1989) *passim*; Se også Rogers (1994).

121. Xen. *Hell.* 5.2.19.

Αἰτωλῖαι καὶ πολῖταν εἶμεν τὸν Αἰτωλὸν ἐν Ακαρνανίαι καὶ τὸν Ἄκαρνᾶνα ἐν <A>ἰτωλῖαι ἴσογ καὶ ὅμοιον. κτλ.¹²² Her har vi derutover en parafrase av et synonym på et av nøkkelbegrepene i et κοινόν: συμπολιτεία. Borgeren i de respektive κοινά er nemlig πολίτας ἴσος καὶ ὅμοιος, han nyter ἰσοπολιτεία.

3.3. Den føderale utenrikspolitikk:

Som stadfestet ovenfor har den føderale myndighet generelt monopol i utenrikspolitiske spørsmål.¹²³ Dette gjelder også for det boiotiske κοινόν.

Ett eksempel på dette finner vi i alliansen som ble sluttet mellom Athen og Boiotia i 395. Innledningen lyder: [συμ]μαχία Βοιω[τῶν καὶ Ἄ]θηναί[ων ἐς τὸν ἀεὶ] χρόνον.¹²⁴ Avtalen er sluttet med Boiotia som helhet, og den noe formelaktige avtalen, fra samme tidsrom som *Hellenica Oxy.*, garanterer det boiotiske κοινόν athenernes bistand i tilfelle av krig. En annen innskrift, fra Olympia, utdyper de utenrikspolitiske forholdene ytterligere:¹²⁵

ἄγαλμα Διός· Πύρρο' γρ[ο]φέας vacat
 καὶ Χαρίξενος καὶ τοὶ μαστροὶ vacat
 [τα]ῖρ δίκαις, ταῖρ κα' τον Βοιοτον¹²⁶ Μένανδρος
 [κ]ᾶριστόλοχος τοῖρ Ἄθαναίος ἐδικαξάταν, vacat
 [ἀ]πέγνον καὶ τοῖ' Θεσπιέσσιν καὶ τοῖρ σὺν αὐτὸς 5
 [μ]ὲ δικαίος δικαστᾶμεν, κἀπὸ τον Θεσαλον¹²⁷ vacat
 [ἀ]πεδίκαξαν. vacat

122. *Staatsvertr.* III 480, 11-13.

123. Dette er også belagt i en rekke andre forbund: Akhaierne Pol. 21,3b, Liv. 32,19-23; Aitolerne: Pol. 5,103, Liv. 26,24; Akarnanerne: Liv. 33,16 ; 36,12,3.

124. *GHI* 6, 2-3.

125. = Minon 15; for akk.plur. på *-αις/ρ*, og dat.plur. på *-ος*, se Minon s. 355 og 373.

126. I.e. τῶν Βοιωτῶν.

127. I.e. τῶν Θεσαλῶν.

Innskriften er datert til ca. 475 og omhandler oppgjøret etter perserkrigene. Athenerne har vært offer for en militæraksjon fra boioternes side, mens Thespiiai har vært det fra thessalernes side. Det er altså tale om to distinkte saker, hvorav den ene dommen omstøtes. Siewert forstår *τοῖρ σὺν αὐτὸς* (l.5) som de områder, som hørte inn under Thespiiai i *Hell. Oxy.*, altså *Ἐϋτρησις* og *Θίσβαι*.¹²⁸ Det vesentlige i vårt henseende er dog, at det er det boiotiske *κοινόν*, som står til regnskap for angrepene på Athen. Dette fremgår tydelig av, at Thespiiai og tilhørende områder nevnes spesifikt senere. At de sistnevnte nevnes på denne måten skal dog ikke tas til inntekt for, at også de er en selvstendig person i statsrettslig forstand. Det er tvert imot kun en angivelse av stedet, hvor en påstått krigsforbrytelse fant sted.

At det boiotiske *κοινόν* ble forstått som en selvstendig statsrettslig person i antikken, er derfor godt belagt i kildene. Dette understøttes også av proxeni-dekretene, som sagt et effektivt verktøy i utenrikspolitiske anliggender.¹²⁹ Den enkelte bystat kunne naturlig nok utstede slike dekreter på egen hånd, men det eksisterer ingen proxenidekreter mellom boiotiske *πόλεις*. Dette argumentet, riktignok *ex silentio*, bekræfter den politiske enheten til det boiotiske *κοινόν*, og understøtter følgelig de øvrige kildene.

4. Konklusjon:

Følgende punkter står nå helt klart: Det antikke greske *κοινόν*, eksemplifisert ved det boiotiske, var en høyt utviklet statsform. Det oppfyller alle kriterier i Montevideo-konvensjonen, idet det har en definert befolkning, klart definerte grenser og en sentral myndighet, som kan inngå i relasjoner med andre stater. Det er følgelig å regne for en stat i statsrettslig forstand.

Det boiotiske *κοινόν* er derutover å regne for en forbundsstat ut i fra de postulerede normative moderne kriteriene. Det har en har en todelt maktadministrasjon, hvor begge myndigheter utøver sin makt direkte på befolkningen. Den sentrale myndighet

---

128. Col. XII, 16-17, henvist fra Minon 110.

129. Gerolymatos (1985) *passim*.

forvaltes av føderale organer og embetsmenn. Derutover har borgeren i et *κοινόν* et dobbelt borgerskap, både i den enkelte bystat og i forbundet. Endelig forstås denne forbundsstaten som en selvstendig person i internasjonal lovgivning av andre stater, da det er forbundsstaten som helhet som rettsfølges. Den føderale myndighet har da også utstrakte beføyelser over sine borgere og medlemsstater, og kan forplikte disse til de avtaler den måtte inngå.

Deler av den tidligere forskningen i de greske *κοινά* har derfor feilaktig hevdet, at det greske *κοινόν* ikke var en forbundsstat. Dette har den nødvendige konsekvens, at den moderne språkbruken knyttet til disse *κοινά* er meget uheldig, da den impliserer at de greske *κοινά* var konføderasjoner. Man bør derfor unngå å betegne dem som konføderasjoner, confederations eller confédérations, eller snakke om *e.g.* “confederate forces”.

Begrepet *κοινόν* har altså en konkret statsrettslig betydning. Det betegner den antikke greske forbundsstat.

Bibliografi og forkortelser:

- Beck, H. (1997): *Polis und Koinon. Untersuchungen zur Geschichte und Struktur der griechischen Bundesstaaten im 4. Jahrhundert v. Chr.* Historia Einzelschriften 114. Stuttgart.
- Bernier, I. (1973): *International Legal Aspects of Federalism*. Longman.
- Bischoff, E. (1884): "De fastis Graecorum antiquioribus," *Leipziger Studien* 7: 343-357.
- Bruce, I.A.F. (1967): *An Historical Commentary on the Hellenica Oxyrhynchia*. Cambridge.
- Buck, C.D. (1965): *The Greek Dialects*. Chicago & London.
- Buraselis, K., Zoumboulakis, K. (edd.) (2003): *The Idea of European Community in History, Vol. II: Aspects of connecting poleis and ethne in Ancient Greece*. Athen.
- Busolt-Swoboda (1926) = Busolt, G.: *Griechische Staatskunde*, 2 Bände, bearbeitet von H. Swoboda. München 1920 & 1926.
- Caspari, M.O.B. (1917): "A Survey of Greek Federal Coinage," *The Journal of Hellenic Studies* 37: 168-83.
- Chantraine, P. (1999): *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Paris.
- Colvin, S. (2007): *A Historical Greek Reader. Mycenaean to the Koiné*. Oxford.
- Crawford, J. (1979): *The Creation of States in International Law*. Oxford.
- Daverio Rocchi, G. (1993): *Città-stato e stati federali della Grecia classica*. Mailand.
- Federazioni (1994) = Aigner-Foresti, L., Barzanò, A., Bearzot, C., Prandi, L., Zecchini, G. (edd.): *Federazioni e federalismo nell'Europa antica. Alle radici della casa comune europea*. Volume primo. Mailand.
- Finer, S.E. (1997): *The History of Government from the Earliest Times*. Volume I. Oxford.
- Freeman, E.A. (1893): *History of federal government in Greece and Italy*. London & New York.
- Gerolymatos, A. (1985): "Fourth Century Boiotian Use of the Proxenia in International Relations" in: *La Béotie antique*. Colloques internationaux du CNRS. Éditions du CNRS. Paris: 307-309.
- GHI = *Greek Historical Inscriptions 404-323 BC*, P.J. Rhodes and R. Osborne (edd.) (2003). Oxford.
- Giovannini, A. (1971): *Untersuchungen über die Natur und die Anfänge der bundesstaatlichen Sympolitie in Griechenland*. Hypomnemata 33. Göttingen.
- Giovannini, A. (2007): *Les relations entre États dans la Grèce antique du temps d'Homère à l'intervention romaine (ca. 700-200 av. J.-C.)*. Historia Einzelschriften 193.
- Hannah, R. (2005): *Greek & Roman Calendars. Constructions of Time in the Classical*

World. Duckworth.

- Hansen, M.H. (1995): "The "Autonomous City-State". Ancient Fact or Modern Fiction?", *in*: Hansen, M.H., Raaflaub, K., (edd.): *Studies in the Ancient Greek Polis*. Papers from the Copenhagen Polis Centre 2. *Historia Einzelschriften* 95 (Stuttgart): 21-44.
- Hansen, M.H. (1996): "Were the Boiotian *Poleis* Deprived of their *Autonomia* During the First and Second Boiotian Federations? A Reply", *in*: Hansen, M.H., Raaflaub, K., (edd.): *More Studies in the Ancient Greek Polis*. Papers from the Copenhagen Polis Centre 2. *Historia Einzelschriften* 108 (Stuttgart): 127-136.
- Hansen, M.H. (1997): "Πόλις as the Generic Term for State", *in*: Nielsen, T.H. (ed.): *Yet More Studies in the Ancient Greek Polis*. Papers from the Copenhagen Polis Centre 4. *Historia Einzelschriften* 117 (Stuttgart): 9-16.
- Hansen, M.H. (1999): "Aristotle's Reference to the Arkadian Federation at *Pol.* 1261a29", *in* Nielsen, T.H., Roy, J. (edd.): *Defining Ancient Arcadia*. Acts of the Copenhagen Polis Centre Vol. 6 (Copenhagen): 80-88.
- Hansen, M.H. (1998): *Polis and City-State. An Ancient Concept and its Modern Equivalent*. Acts of the Copenhagen Polis Centre vol.5. Copenhagen.
- Hansen, M.H. (2004): "The Use of Sub-Ethnics as Part of the Name of a Greek Citizen of the Classical Period: The Full Name of a Greek Citizen" *in*: Nielsen, T.H. (ed.) *Once Again: Studies in the Ancient Greek Polis*. Papers from the Copenhagen Polis Centre 7. *Historia Einzelschriften* 180 (Stuttgart): 117-130.
- Hansen, M.H. (2004): "Meaning and Reference of the Word *Polis*", *in*: Hansen, M.H., Nielsen, T.H. (edd.): *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford): 39-46.
- Hansen, M.H. (2004): "Boiotia", *in*: Hansen, M.H., Nielsen, T.H. (edd.): *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford): 431-461.
- IG = Inscriptiones Graecae.*
Inscr.Jur.Gr. = Dareste, J., Haussoullier, B., Reinach, Th. (edd.) *Inscriptions Juridiques Grecques* I-III. Paris (1891-1894).
- IThesp* = Roesch (2007).
- Kolbe, W. (1969): "Das griechische Bundesbürgerrecht der hellenistischen Zeit", *in* Gschnitzer, F.: *Zur griechischen Staatskunde*. Wege der Forschung, Band XCVI. Darmstadt.
- Larsen, J.A.O. (1956): "The Araxa Inscription and the Lycian Confederacy", *Classical Philology* 51: 151-69.
- Larsen, J.A.O. (1968): *Greek Federal States. Their Institutions and History*. Oxford.
- Mendez Dosuna, J. (2007): "Les problèmes phonétiques de la propriété en pays béotien: ἔππασις et formes apparentées à la lumière des lamelles oraculaires de Dodone," *ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ* 52: ΦΩΝΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΘΝΙΚΟΣ. *Actes du Vème congrès international de dialectologie grecque* (Athen): 295-316.

- Michel = Michel, C. (1900): *Recueil d'inscriptions grecques*. Bruxelles.
- Minon = Minon, S. (2007): *Les inscriptions éléennes dialectales (VIème-IIème siècle avant J.-C.)*. 2 Volumes. Droz.
- Nielsen, T.H. (2004): "The Concept of *Patris* in Archaic and Classical Sources," in: Nielsen, T.H. (ed.) *Once Again: Studies in the Ancient Greek Polis*. Papers from the Copenhagen Polis Centre 7. *Historia Einzelschriften* 180 (Stuttgart): 49-76.
- Oppenheim (1992) = Jennings, R., Watts, A. (edd.): *Oppenheim's International Law I*. Harlow.
- Probert, P. (2006): *Ancient Greek Accentuation. Synchronic Patterns, Frequency Effects, and Prehistory*. Oxford.
- Roesch, P. (1965): *Thespies et la confédération béotienne*. Paris.
- Roesch, P. (1972): "Les lois fédérales béotiennes," in Fossey, J.M., Schachter, A. (edd.): *Proceedings of the First International Conference on Boiotian Antiquities, Teiresias* Suppl. 1: 61-70.
- Roesch, P. (1973): "Pouvoir fédéral et vie économique des cités dans la Béotie hellénistique," in: *Akten des VI. Internationalen Kongresses für Griechische und Lateinische Epigraphik* (München) *Vestigia* 17: 259-270.
- Roesch, P. (1979): "La citoyenneté fédérale en béotie," in Fossey, J.M., Schachter, A. (edd.): *Proceedings of the Second International Conference on Boiotian Antiquities, Teiresias* Suppl. 2: 27-31.
- Roesch, P. (1982): *Études béotiennes*. Paris.
- Roesch, P. (1989): "L' aulos et les aulètes en Béotie," in Beister, H., Buckler, J., (edd.): *BOIOTIKA. Vorträge vom 5. Internationalen Bötien-Kolloquium zu Ehren von Professor Dr. Siegfried Lauffer* (München): 203-214.
- Roesch, P. (2007): *Les Inscriptions de Thespies*. Édition électronique mise en forme par G. Argoud, A. Schachter et G. Vottéro, et publiée sous l'égide de l'UMR 5189 – Histoire et Sources des Mondes Antiques. Maison de l'Orient et de la Méditerranée Jean Pouilloux. Lyon.
- Rogers, G.M. (1994): "A Boiotian Flute-player at Ephesos" in: Fossey, J.M. (ed.): *Boeotia Antiqua* IV. *Proceedings of the 7th International Congress on Boiotian Antiquities* (Amsterdam): 101-105.
- Salmon, P. (1978): *Étude sur la Confédération béotienne (447/6-386). Son organisation et son administration. Mémoires de la Classe des Lettres, 2ème série, T. LXIII, Fasc.3*. Bruxelles.
- Schäfer, H. (1932): *Staatsform und Politik. Untersuchungen zur griechischen Geschichte des 6. und 5. Jahrhunderts*. Leipzig.
- Schwahn, E. (1931): "Das Bürgerrecht der sympolitischen Bundesstaaten bei den Griechen," *Hermes* 66: 97-118.
- SEG = *Supplementum Epigraphicum Graecum*.

- Siewert, P. (2005): "Föderalismus in der griechischen Welt bis 338 v. Chr." *in*: Siewert, P., Aigner-Foresti, L.: *Föderalismus in der griechischen und römischen Antike*. Franz Steiner. München: 17-42.
- Staatsvertr.* = *Die Staatsverträge des Altertums*. Zweiter Band (1975). Dritter Band (1969). München.
- Starke, J.G. (1984): *Introduction to International Law*. London.
- Stewart, W.H. (1982): "Metaphors, Models and the Development of Federal Theory," *Publius* 12: 5-24.
- Swoboda, H. (1914): *Rektoratsrede: Die griechischen Bünde und der moderne bundesstaat*. Prag.
- Syll.*³ = *Sylloge Inscriptionum Graecarum*. 3. Auflage. Leipzig 1915.
- Szanto, E. (1892): *Das griechische Bürgerrecht*. Freiburg.
- Tod = Tod, M.N. (1985): *Greek Historical Inscriptions*. Two Volumes in One. Ares Publishers, Chicago.
- Vottéro, G. (1995): "Sur une question de phonétique béotienne: le datif thématique en -OI et les diphtongues à premier élément long," *in* Brixhe, Cl. (ed.): *Hellènika Symmikta. Histoire, Linguistique, Epigraphie II*. (Paris): 89-119.
- Walbank, F.W. (1976-77): "Were there Greek Federal States?," *Scripta Classica Israelica* 3: 27-51.